

Piteå 2018-02-21

Till Barn- och utbildningsnämnden i Piteå kommun

Som lärare på IM Språkintröduktion vill vi härmed gemensamt uttrycka våra tankar kring kommunens plan för utbildning på intröduktionsprogram, och då framför allt den del som rör IM Språkintröduktion. Vi ser behov av vissa förändringar på språkintröduktion och även om vi vet att mycket kan påverkas genom organisation på skolenhetsnivå så vill vi vända oss till Barn- och utbildningsnämnden för att försäkra oss om att de förändringar som görs blir långsiktiga och väl förankrade och att det blir tydligt på huvudmannanivå att elevens bästa är första prioritet. De frågor vi lyfter nedan är sådant som vi funderat över en längre tid, men som aktualiserats på sistone i och med den diskussion som pågår angående asylsökandes rätt till fortsatt utbildning. Låt oss återkomma till detta efter att vi presenterat de tankar vi har.

Piteå kommun har idag en plan för intröduktionsprogram (IM), antagen av Barn- och utbildningsnämnden 2016-02-24, där språkintröduktion beskrivs som en tvåårig utbildning där man i huvudsak läser svenska som andraspråk "med inslag av grundskole- och gymnasieämnen". Vi upplever att denna beskrivning av utbildningen är olycklig dels för att den inte ligger i linje med de nationella riktlinjer som finns för språkintröduktion, dels för att den antyder att två år är en normal studietid på språkintröduktion, vilket vi menar stämmer dåligt överens med verkligheten.

I Skollagen 17 kap, 7 § står det att "Utbildningen på ett intröduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen" och "För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan". Vidare står i Skollagen 17 kap, 12 § att "Språkintröduktion står öppen för nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för behörighet till ett yrkesprogram enligt 16 kap. 30 § och som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning." Den individuella studieplanen som nämns i Skollagen är svår att kombinera med den generella tidsram på två år som Piteå kommun satt upp eftersom en individuell plan förutsätter individuell tidsåtgång. Så som kommunens språkintröduktion ser ut idag står utbildningen dessutom inte öppen för alla nyanlända som behöver grundskolekurserna, eftersom de måste sluta efter två år. Ytterligare en brist är att eleven oavsett studietakt hos oss idag inte ges möjlighet att bli behörig till ett yrkesprogram, utan för detta krävs att man går vidare till annat intröduktionsprogram, t ex IM Preparand. IM Preparand är en utbildning som vissa elever verkligen behöver, men dess syfte är inte detsamma som språkintröduktion och därför förespråkar vi att kommunens plan för språkintröduktion förändras så att det blir möjligt att leva upp till de riktlinjer som finns på nationell nivå.

Vi utgår från att alla inblandade hade goda intentioner när man formulerade den plan som antogs av Barn- och utbildningsnämnden 2016, men oavsett vilka skälen var så måste vi i första hand förhålla oss till nationella styrdokument och där är det tydligt att språkintröduktion inte har någon tidsgräns på två år. Det enda som kan kopplas till tidsgräns är begreppet "nyanländ", som enligt rådande regelverk är begränsat till fyra år – inte två (se Skollagen 12 kap, 12a §). Dessutom finns reglerat att elever som blir 20 år och inte har uppnått behörighet till nationellt program har rätt att fortsätta sina

studier vid Komvux eller allmän kurs vid folkhögskola, under förutsättning att de har uppehållstillstånd. Utöver detta så regleras längden endast i formuleringar som "Huvudmannen ska fortlöpande bedöma elevens kunskapsutveckling i övriga ämnen för att eleven så snart som möjligt ska komma vidare i sin utbildning" (Gymnasieförordningen 6 kap, 7 §). Utbildningens längd beror alltså på varje elevs individuella förutsättningar och mål, vilket innebär att vi måste kunna ge elever olika lång tid på programmet.

Vi lärare på språkintröduktion föreslår därför att kommunens plan för språkintröduktion så snart som möjligt ändras och förtydligas så att det blir en utbildning som sträcker sig över 1-4 år och där grundskole- och gymnasiekurser ska erbjudas så tidigt som möjligt, allt utifrån elevens förkunskaper och progression, samt att det blir tydligt att en utbildning på språkintröduktion ska kunna ge behörighet till yrkesprogram. På detta vis säkrar vi elevens rätt till en god utbildning. Utbildningen på språkintröduktion ska naturligtvis, som alla annan utbildning i svenska skola, vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vår samlade kunskap och erfarenhet säger oss att det inte är rimligt att tro att alla elever blir behöriga till nationellt program på två år, men att det naturligtvis finns vissa som blir det. De elever som snabbt tar sig vidare gör det dock inte på grund av tidsgränser, utan på grund av god språk- och kunskapsutveckling och goda möjligheter till individuella anpassningar. Utifrån detta menar vi att det är viktigt att den plan som formuleras för kommunens språkintröduktion tar hänsyn till hela spektret av elever och tillåter olika studietakt samt olika upplägg.

Om någon oroar sig för att en förändring enligt ovanstående skulle innebära att elever inte kommer vidare snabbt nog, så ber vi er att noga se över hur genomströmningen ser ut idag och vilka framgångsfaktorer som står att finna i nationella studier inom ämnet. Vi är övertygade om att en mer flexibel organisation på språkintröduktion leder till bättre resultat eftersom eleverna faktiskt får möjlighet att ta betyg i sin egen takt istället för att, som idag, behöva vänta med de flesta betygsgrundande kurserna tills man får plats på IM Preparand eller annat IM. Detta ser vi som pedagogiskt fördelaktigt då eleven slipper den stress som det innebär att exempelvis försöka ta alla teoretiska grundskolebetyg på ett år på IM Preparand.

Skolinspektionens granskning av språkintröduktion 2017¹ visar att de kommuner som lyckas väl har organiserat utbildningen så att studieplanen verkligen är individuell. Man konstaterar att en homogen studieplan gör att utbildningen tar onödigt lång tid för många, men att individuella studieplaner, god tillgång till studiehandledning på modersmålet samt språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i alla ämnen istället gör att utbildningen kan bli färdig på kortare tid. Detta ser vi gärna att Piteå kommun också betonar vikten av när planen för introduktionsprogram ses över. Om det är något som vi anser ska framgå tydligt i kommunens plan så är det alltså det individuella perspektivet och inte en kollektiv tidsram. Detta betonas också i Skolverkets stödmaterial "Plan för introduktionsprogram", som vi anser bör vara utgångspunkten för utformandet av en ny plan.

Sist men inte minst skulle en förändring från två år till individuell längd på språkintröduktion underlätta när elever flyttar mellan olika kommuner, inte minst inom Fyrkanten. Skollagen 17 kap, 15 § säger: "En elev som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen på ett påbörjat introduktionsprogram eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt

¹ Språkintröduktion i gymnasieskolan. Skolinspektionen 2017.

den nya kommunala huvudmannens utbildningsplan". Vi känner inte till någon annan kommun som har en så kort plan för språkintröduktion som Piteå kommun har. Elever som flyttar hit från andra kommuner kommer ofta med längre studieplaner och ska då ha rätt att slutföra sin utbildning i sin nya kommun. Här kan man naturligtvis hävda att Piteå kommun som ny huvudman har en annan plan, nämligen först IM Språkintröduktion och sedan annat IM, men eftersom detta inte framgår tydligt i kommunens nuvarande plan så riskerar många elever att hamna utanför systemet och förlora sin rätt att slutföra utbildningen. Detta för oss in på den fråga som gjort att vi ser en viss brådska i ärendet, nämligen asylsökande ungdomars utbildning.

I Piteå-Tidningen 2018-02-17 rapporterades om hur Piteå kommun inte har för avsikt att erbjuda fortsatt utbildning till de asylsökande som fyllt 18 år om inte Migrationsverket betalar för utbildningen. I hela denna fråga, som på sistone diskuterats flitigt på såväl APT som mer informella möten hos oss, ser vi att det skett vissa missförstånd. I Piteå-Tidningen nämns att det skulle röra sig om 40 elever, och i andra sammanhang har vi hört siffror uppemot 70 elever. Oavsett antal så är det absolut nödvändigt att vi skiljer på olika elevgrupper här. Den stora gruppen består av elever som ännu inte är behöriga till nationellt program och alltså behöver fortsatt utbildning på IM. Om Piteå kommun hade haft en plan som sträcker sig längre än två år så hade dessa elevers skolgång överhuvudtaget inte varit en kostnadsfråga, då staten ersätter kommunen för utbildning så länge som studieplanen pågår i enlighet med skollagen: "Kommuner som ger asylsökande barn och elever skolundervisning får ersättning för detta. Kommunen kan även få ersättning för barn som påbörjat en gymnasieutbildning före 18 års ålder och som har rätt att fortsätta utbildningen enligt skollagen"². Vi ber här att få påminna om det vi ovan konstaterade utifrån Skollagen, nämligen att eleven har rätt att slutföra sin utbildning på introduktionsprogram. Att låta asylsökande elever fortsätta sin utbildning behöver alltså inte röra sig som om någon kostnad alls för Piteå kommun om man bara är villig att överge den egna tvåårsgränsen på språkintröduktion, då det är denna som ställer till problem. Detta kräver dock ett beslut och det måste ske så snart som möjligt för att inte eleverna ska hamna i kläm.

Om majoriteten av de asylsökande eleverna över 18 kan fortsätta på IM och kommunen får statlig ersättning för detta så återstår en handfull asylsökande elever över 18 som är behöriga till nationellt program. Dessa hoppas vi att kommunen är beredd att göra undantag för då det rör sig om en liten grupp som skulle rymmas inom befintlig organisation. Vi vet att många andra kommuner, däribland Skellefteå, erbjuder utbildning på detta vis, och vi hoppas innerligt att Piteå kommun inte vill vara sämre. Men för att kunna fatta ett beslut i frågan är det naturligtvis av avgörande betydelse att man vet att det inte handlar om varken 40 eller 70 elever, utan om en liten grupp på 5-7 elever som idag går på IM Preparand och som vi bedömer kommer att nå tillräckligt många godkända grundskolebetyg.

Avslutningsvis vill vi än en gång påpeka att ovanstående är förändringar som vi anser behöver göras alldeles oavsett hur regelverket för asylsökande elevers skolgång ser ut och hur det eventuellt förändras på nationell nivå. Låt oss återvända till Skolinspektionens granskningsrapport från 2017:

Trots att språkintröduktion är det fjärde största gymnasieprogrammet visar granskningen att många av huvudmännen fortfarande brister i sin styrning och

² Se <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Statlig-ersattning/Sok-ersattning-for-asylsökande/Ersattning/Barn-och-elever-i-forskola-och-skola.html>

uppföljning av utbildningen på språkintröduktion. Det får konsekvenser för utbildningens kvalitet vilket övrigt resultat av granskningen visar. Med tanke på att elever på språkintröduktion sannolikt är en elevgrupp som har begränsade kunskaper om sina rättigheter och utbildningssystemet, parallellt med huvudmannens bristande styrning och uppföljning av utbildningen är det dessutom stor risk att elevernas rätt till utbildning inte tillgodoses. Huvudmän och skolor behöver utveckla kvaliteten på språkintröduktion för att inte riskera långtgående konsekvenser i form av ökat utanförskap. (Språkintröduktion i gymnasieskolan. Skolinspektionen 2017, s 7)

Som lärare på språkintröduktion vill vi kunna erbjuda bästa möjliga utbildning till samtliga nyanlända i gymnasieålder, och för att kunna göra det behöver vi ha en tydlig plan med höga förväntningar på såväl elever som organisation. Då har vi också bättre förutsättningar att nå långt med andra utvecklingsprojekt som vi förhoppningsvis ska kunna starta snart. Vi hoppas därför att Barn- och utbildningsnämnden tar frågan på allvar och så snart som möjligt ser över planen för intröduktionsprogrammen i allmänhet och språkintröduktion i synnerhet.

Lärarna på språkintröduktion vid Strömbackaskolan

gm Carolina Lidman och Eva Nordmark